

Lektien til timen om VK-elevenes modstandsarbejde under besættelsen

Uddrag af Bent Jørgensens artikel "Besættelsestiden" i Viborg Katedralskoles jubilæumsskrift "900 år" (2000) – se pdf-fil "Viborg Katedralskole – elevernes modstandsarbejde".

Læs uddraget til timen, og bemærk de spørgsmål, vi skal arbejde med i timen. Du skal ikke svare på spørgsmålene, men medtænke dem under din læsning.

Arbejdsspørgsmål

Gør rede for elevernes modstandsaktiviteter. Hvilken slags aktiviteter var der tale om, og hvad var formålet?

Overvej om aktiviteterne synes at ændre sig i løbet af besættelsen.

I materialet bringes et uddrag af en students erindringer om modstandsarbejdet. Hvilke kildekritiske overvejelser bør man gøre sig om uddraget?

Når uddraget samlet set frem til en konklusion om betydningen af VK-elevenes modstandsarbejde?

Den kendte modstandsmand Christian Ulrik Hansen var elev på VK, da Danmark blev besat, og allerede fra efteråret 1940 tog han afstand fra den officielle samarbejdspolitik. Politisk lå han og en del andre elever på skolen på linje med partiet Dansk Samling, der ud fra et nationalt standpunkt sagde nej til regeringens samarbejde med tyskerne. Christian Ulrik og andre dannede også en lokal afdeling af Dansk Samling i Viborg, og han sørgede via sit dybe engagement i Minerva for at Dansk Samlings leder blev inviteret til skolen og at det nationale spørgsmål i det hele taget blev emne for flere foredrag på Viborg Katedralskole i 1940-1941.

Selve modstandsarbejdet blandt skolens elever var endnu i 1941 yderst begrænset:

. Enkelte deltog således i den illegale fordeling af Vilh. la Cours „Ord til os i dag“. Mere tilfredsstillende var det uden tvivl at „vælde“ nazistiske møder. Erik Nyemann afbrød f.eks. et nazistisk møde i Skive, hvor selve føreren Fritz Clausen deltog. Han slog en nazist i gulvet, og inden han blev ført på politistationen, råbte han: „Skidt! I har jo værnemagten bag jer.“ I slutningen af gymnasietiden fik Chr. Ulrik muligvis forbindelse med SOE, og i august 1942 deltog både Chr. Ulrik og Erik i den første nedkastning af faldskærmsfolk i Danmark. Hermed betrådte de den vej, der som bekendt førte til døden for dem begge.

Helt uafhængigt af Dansk Samling-gruppen var også andre elever i gang med at forberede sig til modstand. På Chr.d. X's fødselsdag den 26. september 1940 mødtes fem drenge fra 2. og 3. mellemskoleklasse i skoven ved Undallslund for at danne en aktivistisk gruppe. De dannede her en hemmelig organisation, som de kaldte „Frie Danskes Stormlegion“. Den første tid gik mest med at opstille skemaer over tænkte organisationer, lave stempler og plakater og holde hemmelige møder. Det kneb også for dem med egentlig praksis. I oktober 1941 lykkedes det dog at fremstille krudt til en bombe, men afprøvningen,

som af en eller anden grund skulle finde sted i Føns' skole, mislykkedes. Antagelig i sommeren 1942 blev gruppen reorganiseret, nu som „Rebellion Corps of Denmark“. Der blev iværksat en temmelig uforsigtig skriftlig hvervekampagne, hvor gruppens betydning blev kraftigt overdrevet på en måde, som viser, at hele foretagendet lå på grænsen til leg. Det lykkedes dog at skaffe 15 nye medlemmer. At der også var alvor i aktiviteterne ses af, at det muligvis var nogle fra denne gruppe, som ved juletid 1942-43 forsøgte at flygte til Sverige for at kæmpe på allieret side. Flugten blev først standset på Amager. Fra januar 1943 kom der mere realisme over gruppens aktiviteter, som nu især samlede sig om det efterretningsmæssige. Der blev f.eks. fremstillet en ganske god skitse af de tyske anlæg ved Thyborøn og rapporteret fra Frikorps Danmarks hvervemøde i Viborg.

(...) (...)

Elevernes tyskfjendtlighed viste sig først ved en slags nålestikskampagne. I 1943 havde nogle 1.g-elever lovet hinanden aldrig at vige på et fortov for en tysk soldat. Det førte selvfølgelig til sammenstød på det smalle fortov, og en morgen mødte nogle soldater op for at afklapse eleverne. En officer med pistolen fremme kom til, og to elever blev arresteret. Under arrestationen havde en tililende elev overtaget en af de arresteredes skoletasker. Den viste sig senere at være tung af illegale blade. Eleverne blev ret hurtigt befriet af dansk politi, og efter en afhøring blev de afleveret på skolen, hvor Rektor holdt en passende tordentale. Den ene elev modtog senere en dom på 10 dages hæfte, som han afsonede i Skive arrest under behagelige forhold.

Mange år senere fortæller en gammel elev om, hvordan man skaffede sig våben. I toget mod Skive på vej hjem fra skole udså man sig en sovende tysk soldat, som havde hængt sit pistolbælte fra sig på knagen. For ikke at kaste mistanken på gymnasieelever ventede man med at gøre noget til lige efter et stop ved en mindre station vest for Skive. I det rette øjeblik, inden farten igen var blevet for stor, snuppede man pistolbæltet og hoppede af. Derefter gik turen hjem ad kendte stier. Selv om hjemturen var adskillige kilometer lang, følte man, at byttet rigeligt var anstrengelserne værd. På samme måde stjal man våben om aftenen, mens toget holdt på stationen. Her kunne mistanken falde på hvem som helst. Derfor fandt flugten sted, mens toget holdt stille. I det mørke og øde godsterræn havde en kammerat taget opstilling med en pistol, så han kunne dække flugten og eventuelt forskrække forfølgere med et skud op i luften.

For det meste gik det godt. Flere gange var det dog meget tæt ved at gå galt. Efter et forgæves forsøg på at stjæle våben fra tyske soldater i et konditori i Kolonnaden i Sct. Mathiasgade blev en af eleverne pludselig arresteret og ført til Ortskommandanturen. Situationen var ikke særlig gunstig, da han medførte en pistol. Situationen kompliceredes desuden af, at hans familie var dybt engageret i modstandsarbejdet, og at hans hjem i Vestermarken foruden at rumme et betydeligt våbendepot var kontakt- og mødested for modstandsfolk. I første omgang blev han ikke kropsvisiteret. Da han derefter blev ført videre mod Politigården, lykkedes det ham at få sin pistol frem. Han dræbte derefter den ene tysker og sårede den anden. Herefter undslap han.

Enkelte elever nåede ansvarsfulde poster i modstandsbevægelsen. Viborg Stifts Illegale Tidende, som var et af byens fremtrædende illegale blade, blev i 1944 redigeret af bagersvend Søren Vestergaard. I forbindelse med razziaen i Viborg den 23. oktober 1944, hvor Gestapo arresterede 14 Viborgborgere og herved

greb dybt ind mod bevægelsens kerne, måtte Søren Vestergaard gå under jorden og forlade byen. Det illegale blad blev herefter overtaget af to af skolens elever, som fortsatte udgivelsen ind til befrielsen, uden tvivl med stor personlig risiko.

(...) (...)

Det almindelige modstandsarbejde var nok mindre dramatisk. En student fra 1945 husker mange år senere:

„Jeg var ikke sabotør og kan ikke prale af de store bedrifter. Jeg tilhørte en gruppe, der blev kaldt en vejspæringsgruppe. I tilfælde af kamp havde vi til opgave at lave vejspærringer for tyske motorordonnanser. Først en metaltråd spændt over vejen i hjulhøjde og sidst én i højde med halsen. Sikke noget at lære unge mennesker ... Min gruppe fik undervisning i våbenbrug i et værelse på 1. sal på svineslagteriet, som nu er nedrevet ... Alt var jo så hemmelighedsfuldt. Fra en skunk blev en stor papkasse hevet frem. I den var der en gammel radio og under radioen var der en dobbeltbund, og her lå gemt en stengun, som vi øvede os på at skille og samle.“

Det er svært at sige, hvor meget Viborg Katedralskoles elever i almindelighed betød for modstandsbevægelsen i Viborgområdet. Ud af et samlet antal på i alt 480 mand talte de naturligvis ikke meget, men som gruppe var de antagelig overrepræsenteret. Adjunkt Bækholm blev da heller ikke overrasket, da han

den 5. maj om morgenen kom ned til hovedkvarteret på Hotel Preisler og så en hel del af sine 3. og 2. g-elever stå vagt, „drabelig udrustet“. Deltog eleverne ikke selv i modstanden, må tilværelsen alligevel meget ofte være blevet præget af den, bl.a. som følge af forældrenes indsats. Minervas kvindelige præsident i 1943-44 boede således i et hjem, hvor moderen var medarrangør af folkestrejken i september 1944 og aktiv i dannelsen af Frihedsrådets lokalkomite og faderen engageret i militær spionage.

(...)